

RECENSIES

kelijke beweging, nieuwigheden en verdwijningen te bekennen' (299).

Naast alle behoud waarvan onmiskenbaar sprake is in de Amsterdamse strafrechtspleging hebben zich ook wel vernieuwingen voorgedaan, die echter niet alle als 'humaniserend' aangemerkt kunnen worden. De vraag of er gesproken kan worden van een 'nieuwe menslievende rechtsbedeling in strafzaken' wordt niet direct door Faber beantwoord. Het moge duidelijk zijn dat wie op zoek is naar extreme standpunten of grove typering bij Faber aan het verkeerde adres is; hij blijft steeds genuanceerd en afstandelijk in zijn oordeel en poneert geen grote theorieën op basis van een zeer beperkt bronnenmateriaal. Het is zijn grote verdienste dat hij de overstelpende hoeveelheid archiefmateriaal van het Amsterdamse gerecht heeft geanalyseerd; alleen hierdoor wordt onze kennis van de toenmalige praktijk van het straffen vergroot en wordt inzicht verkregen in ontwikkelingen die zich op dit terrein voordeden. Hierbij worden evenveel vragen opgeworpen als er beantwoord worden. Fabers studie heeft echter evenzeer waarde als bron, waaruit bij verder onderzoek in dezelfde of andere richtingen kan worden geput.

A.F. van den Hoeven

H.L. Houtzager, L.C. Palm, *Van Leeuwenhoek herdacht. Bundeling van de voordrachten gehouden op het symposium georganiseerd ter gelegenheid van de herdenking van de 350e geboortedag van Antoni van Leeuwenhoek* (Serie-uitgave van het Genootschap Delfia Batavorum VIII; Amsterdam: Rodopi, 1982, 93 blz.); L.C. Palm, H.A.M. Snelders, ed., *Antoni van Leeuwenhoek (1632-1723). Studies on the Life and Work of the Delft Scientist commemorating the 350th Anniversary of his Birthday* (Nieuwe Nederlandse bijdragen tot de geschiedenis der geneeskunde en der natuurwetenschappen VIII; Amsterdam: Rodopi, 1982, 209 blz., f 50,—, ISBN 90 6203 824 7); S. Engelsman, *Antoni van Leeuwenhoek (1632-1723)* (Tentoonstelling in het Museum Boerhaave van 26 november 1982 tot en met 1 mei 1983, in het Science Museum Londen van juni 1983 tot en met september 1983; Leiden: Museum Boerhaave, 1982, 76 blz., ISBN 90 6292 0632); L.C. Palm, ed., *Alle de brieven van Antoni van Leeuwenhoek* (The Collected Letters of Antoni van Leeuwenhoek XI; Lisse: Swets en Zeitlinger, 1983, 371 blz., f 230,35, ISBN 90 265 0446 2).

Het Genootschap. Delfia Batavorum herdacht gezamenlijk met het Genootschap voor de geschiedenis van de geneeskunde, wiskunde, natuurwetenschappen en techniek (Gewina) Antoni van Leeuwenhoek (1632-1723) in oktober 1982 in Delft. Het was een feestelijke bijeenkomst, opgeluisterd met vijf voordrachten, die in het eerstgenoemde boekje zijn gepubliceerd. L.C. Palm, gaf een kort overzicht over 'het verschijnsel Leeuwenhoek'. H.A.M. Snelders besprak Van Leeuwenhoek als experimenterend geleerde in de geest van de leden van de Royal Society. H.L. Houtzager beschreef zijn Delftse tijdgenoten en de Delftse archivaris A.J.H. Rozemond introduceerde op geestige wijze het onderzoek in het Delfts archief door enige stukken betreffende Antoni van Leeuwenhoek nader te bespreken. J. van Zuylen onderzocht de microscopen van Van Leeuwenhoek.

Het tweede werkje, dat eveneens ter gelegenheid van deze herdenking verscheen, is geen Engelse pendant van de herdenkingsvoordrachten te Delft, maar een representatie van het werk van Nederlandse onderzoekers op het gebied van Antoni van Leeuwenhoeks leven en werken. Het bevat tien bijdragen waarvan er vijf over microbiologie handelen, onderwerpen waar Van Leeuwenhoek zich mee bezig hield zoals het transport van vocht in planten, zijn studies over luizen en mijten, zijn opvattingen over spontane generatie en de sexualiteit en zijn onderzoekingen van schelpen. Daarnaast schreef B.C. Damsteeg een artikel over het taalgebruik van Van Leeuwenhoek en kwamen uit het instituut voor de geschiede-

nis der natuurwetenschappen te Utrecht twee bijdragen: één over Van Leeuwenhoek als mechanist en één over de controverse tussen Van Leeuwenhoek en enige intellectuelen. De bijdragen zijn alle goed verzorgd en behoorlijk gedocumenteerd. Gaarne zou ik hier de aandacht willen vestigen op één bijdrage, namelijk het onderzoek van J. van Zuylen naar de microscopen van Antoni van Leeuwenhoek. Dit artikel in het Engels is uitvoeriger dan zijn Nederlandse bijdrage in de hiervoor gesignaleerde bundel en is het resultaat van samenwerking van de auteur met verschillende musea, onder andere het Museum of the History of Science in Oxford. De auteur heeft de Leeuwenhoek microscopen die bewaard zijn gebleven onderzocht op hun optisch vermogen en hij heeft getracht om de techniek van het vervaardigen van de lenzen te reconstrueren. Het bleek hem dat alle lenzen verschillend waren en dat ze alle waren geslepen en gepolijst. Eén lens was zelf geblazen, blijkbaar beheerste Leeuwenhoek deze techniek.

Alle nog bekende microscopen van Van Leeuwenhoek zijn ter gelegenheid van de tentoonstelling bijeengebracht en in de tentoonstellingscatalogus in kleur afgebeeld. Deze catalogus bevat een aantal korte artikelen over Van Leeuwenhoek, geschreven door medewerkers van de beide musea waar de tentoonstelling is georganiseerd en door bevriende wetenschapshistorici, die bij de voorbereiding betrokken waren. De catalogus wordt afgesloten met een korte beschrijving van de tentoongestelde objecten.

In de periode waarin Van Leeuwenhoek werd herdacht, verscheen tenslotte het elfde deel van *Alle de brieven van Antoni van Leeuwenhoek*. Bij de bespreking van het tiende deel is reeds een uitvoerige toelichting op het tot stand komen van deze serie gegeven. Dit deel bevat de brieven van 12 juli 1695 tot en met 10 juli 1696. Twee en twintig zijn van de hand van Leeuwenhoek zelf, één is van Pieter Rabus, de bekende uitgever van de *Boekzaal van Europe*. Deze brief is oorspronkelijk in deze serie in mei/juni 1696 gepubliceerd. De brieven zijn voorts gericht aan verschillende aanzienlijke lieden, die belangstelling hadden voor Van Leeuwenhoeks werk. In dit jaar werd slechts één brief aan de Royal Society geschreven. L.C. Palm verzorgde de uitgave van de brieven met zijn gebruikelijke toewijding en zorgvuldigheid, B.C. Damsteeg was behulpzaam bij de taalkundige bewerking van de brieven en de annotaties en mw. C. Dikshoorn zorgde weer voor de Engelse vertaling. De Leeuwenhoek brieven zijn in goede handen. Dat zij als bron geraadpleegd worden, blijkt ondermeer uit de publikaties die ter gelegenheid van de herdenking verschenen. Op deze serie kunnen we in Nederland trots zijn. Moge de continuïteit gewaarborgd blijven.

A.M. Luyendijk-Elshout

H. Installé, *Patriciërs en ambachtslui in het stadsbestuur te Mechelen onder Maria-Theresia. De sociale status van burgemeesters en schepenen (1740-1780)* (Mechelen: J. Stevens, 1982, 212 blz., BF 895,—).

Voor meer inzicht in het bestuur en de politiek van het ancien régime en een beter begrip van de samenleving is het nuttig te weten welke groepen of standen het stedelijk bestuur in handen kregen. Een dergelijke sociologische benadering van het stadsbestuur van Mechelen is de opzet van onderhavig werk. De auteur zet eerst de structuur van de magistratuur uiteen. Deze werd uit twee groepen gekozen: de 'poorterij', een zeer algemene term, en de 'ambachten'. Tijdens de veertigjarige regering van Maria-Theresia benoemde haar administratie zevenmaal een nieuwe schepenbank: in de Nederlanden was het immers meestal de vorst, die de magistratuur benoemde. De studie bestaat uit twee delen: een prosopografisch gedeelte waarin twintig willekeurig gekozen schepenen - tien 'poorters' en tien